

Marta Guziuk-Tkacz

BADANIA DIAGNOSTYCZNE W PEDAGOGICE I PSYCHOPEDAGOGICE

WYDANIE II ZMIENIONE
I ROZSZERZONE

AKAPIT

WYDAWNICTWO
EDUKACYJNE

TORUN
2022

Recenzenci

Prof. dr hab. Jerzy Nikitorowicz, Uniwersytet w Białymstoku

Prof. dr hab. Andrzej Olubiński, Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie

Redaktor prowadzący

Marta Malinowska-Reich

Redaktor techniczny

Dawid Iwanowski

Korekta

Janina Malinowska

Projekt okładki

studio graficzne RASPBERRY.com.pl

© Copyright by Wydawnictwo Edukacyjne „AKAPIT” s.c.

Toruń 2022

Wydawnictwo Edukacyjne „Akapit” znajduje się w wykazie Ministra Edukacji i Nauki wydawnictw naukowych publikujących recenzowane monografie naukowe (poziom I, Identyfikator Wydawnictwa 67600)

ISBN 978-83-66951-42-6

Publikacja sfinansowana

przez Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie

Wydawnictwo Edukacyjne „AKAPIT” s.c.

87–100 Toruń, ul. H. Piskorskiej 12/23

tel. 56 648 55 53, e-mail: info@weakapit.pl

Oferta wydawnicza oraz sprzedaż internetowa: www.weakapit.pl

tel. 601 880 321

Druk: Machina Druku, www.machinadruku.pl

Spis treści

Zapotrzebowanie na profesjonalną diagnostykę pedagogiczną i psychopedagogiczną uwzględniającą uniwersalia i różnice kulturowe	
Tytułem wstępu	9
ROZDZIAŁ I	
PROCES I PROCEDURA DIAGNOSTYCZNA W NAUKACH SPOŁECZNYCH	13
1. Badania diagnostyczne w naukach społecznych	13
1.1. „Diagnoza” a pojęcia pokrewne	15
1.2. Kryteria profesjonalizmu procesu diagnozowania w naukach społecznych	18
1.3. Ujęcie wąskie i szerokie procesu diagnozowania	22
2. Cechy diagnostyczne	29
3. Podstawowe błędy diagnostyczne	35
4. Etyczny wymiar diagnozowania	47
ROZDZIAŁ II	
DIAGNOZA PSYCHOLOGICZNA W KONTEKŚCIE POTRZEB OPIEKUŃCZYCH, WYCHOWAWCZYCH I DYDAKTYCZNYCH	55
1. Podstawy prawne diagnostyki psychologicznej	55
2. Diagnoza psychologiczna – specyfika, zakres, kontekst kulturowy	59
3. Obszary problemowe i modele diagnozowania psychologicznego	66
4. Etapy procesu diagnozowania w psychologii	72
5. Diagnoza psychologiczna dla celów dydaktyczno-wychowawczych	77

5.1. Istota i zakres diagnozowania psychologicznego dla potrzeb pedagogiki	79
5.2. Etapy diagnozy psychologicznej dla potrzeb pedagogiki	95
5.3. Subdyscypliny psychologii a diagnozowanie dla potrzeb pedagogiki	98
5.4. Diagnostyka psychopedagogiczna	100
ROZDZIAŁ III	
SPECYFIKA PROCESU DIAGNOZOWANIA W PEDAGOGICE	107
1. Prekursorzy diagnozowania pedagogicznego	107
2. Istota i zakres diagnozy pedagogicznej	113
3. Etapy procesu diagnozowania w pedagogice	120
4. Rodzaje i typy diagnoz pedagogicznych	131
ROZDZIAŁ IV	
METODOLOGICZNE PODSTAWY DIAGNOZOWANIA W PEDAGOGICE I PSYCHOPEDAGOGICE	141
1. Metodologia diagnozowania – wyjaśnienia definicyjne	141
2. Różnice w podejściu diagnostycznym w paradygmacie ilościowym i jakościowym	142
2.1. Badania diagnostyczne według reguł modelu ilościowego	148
2.2. Badania diagnostyczne według reguł modelu jakościowego	156
2.3. Badania diagnostyczne prowadzone w myśl reguł modelu eklektycznego	163
3. Rola norm w diagnozowaniu pedagogicznym	167
4. Wskaźniki diagnostyczne	171
5. Metody diagnozowania	178
5.1. Monografia pedagogiczna	180
5.2. Metoda indywidualnych przypadków i studium przypadku	184
5.3. Sondaż diagnostyczny	192
5.4. Metoda eksperymentalna	195
6. Techniki diagnostyczne (badawcze). Definicje, klasyfikacje, zastosowanie	202
6.1. Ankieta	211
6.2. Wywiad i rozmowa	213
6.3. Obserwacja diagnostyczna	224
6.4. Skale, skalowanie (<i>ratings</i>)	228
6.5. Technika analizy dokumentów (dokumentoskopia) i wytworów osób badanych	238
6.6. Testy	244
6.7. Techniki socjometryczne	249
6.8. Techniki projekcyjne	261

7. Narzędzia diagnostyczne	266
7.1. Znaczenie kulturowej adaptacji narzędzi diagnostycznych	266
7.2. Kwestionariusz jako narzędzie badawcze	268
7.3. Kwestionariusz ankiety	274
7.4. Kwestionariusz wywiadu	276
7.5. Narzędzia obserwacji	280
7.6. Kwestionariusze testu	283
7.7. Inwentarze osobowościowe	290

ANEKSY

WZORY NARZĘDZI DIAGNOSTYCZNYCH	297
1. Kwestionariusz ankiety (opracowanie M. Guziuk-Tkacz)	297
2. Kwestionariusz wywiadu skategoryzowanego (opracowanie M. Guziuk-Tkacz)	300
3. Kwestionariusz wywiadu pogłębianego (opracowanie M. Q. Patton; H. Mizerek)	301
4. Arkusz do diagnozy środowiska rodzinnego dziecka (opracowanie M. Guziuk-Tkacz, fragment)	303
5. Arkusz do analizy celów życiowych (opracowanie M. Guziuk-Tkacz, fragment)	304
6. Kwestionariusz testu (przykład zastosowania techniki <i>ratings</i> – opracowanie M. Guziuk-Tkacz)	305
7. Kwestionariusz autooceny (ze skalą jako formą kafeterii – opracowanie M. Guziuk-Tkacz)	307
8. Test do badania poziomu sprawności manualnej i percepcji wzrokowej H. Spionek (fragment)	308
9. Test do badania poziomu analizy i syntezy słuchowej wyrazów I. Styczek (fragment)	310
10. Test do badania mowy i myślenia uczniów A. Bąbki (fragment)	312
11. Kwestionariusz dla rodziców M. Ziemskiej (fragment)	314
12. Kwestionariusz stosunków między dziećmi a rodzicami A. Roe i M. Siegelmana (fragment)	317
13. Skala postaw rodzicielskich M. Płopy (fragment)	321
14. Skala ryzyka dysleksji – SRD M. Bogdanowicz (fragment)	327
15. Kwestionariusz objawów dysleksji u dorosłych – KODD M. Vinegrada (fragment)	330
16. Kwestionariusz rozumienia empatycznego A. Węglińskiego (fragment)	332
17. Kwestionariusz do diagnozy potrzeb psychicznych H.A. Murray'a (fragment)	334
18. Kwestionariusz do diagnozy cech, uczuć, upodobań i skłonności H.A. Murray'a (fragment)	336

19. Skala osobowości J. Taylor (fragment)	339
20. Arkusz zachowania się ucznia B. Markowskiej (fragment)	341
21. Kwestionariusz zachowania się dziecka w przedszkolu i szkole E.S. Schaefera i M. Aaronsona (fragment)	344
22. Kwestionariusz diagnozy ucznia J. Tomczak i R. Ziętary (fragment)	347
23. Karta oceny rozwoju ucznia A. Bąbki (fragment)	350
24. Arkusz obserwacji dla nauczycieli – ocena poziomu czytania M.C. Robecka i J.A.R. Wilsona (fragment)	352
25. Kwestionariusz gotowości do zmiany R. Krieglą i D. Brandta (fragment)	354
26. Kwestionariusz ról zespołowych R.M. Belbina (fragment)	356
27. Arkusz ewaluacyjny – przykład I (opracowanie M. Guziuk-Tkacz)	362
28. Arkusz ewaluacyjny – przykład II (opracowanie M. Guziuk-Tkacz)	363
29. Arkusz ewaluacyjny – przykład III (opracowanie M. Guziuk-Tkacz)	366
30. Arkusz autoewaluacji (opracowanie M. Guziuk-Tkacz)	368
BIBLIOGRAFIA	371